

Bildande av naturreservatet Ljungås

Uppgifter om naturreservatet

Benämning: Naturreservatet Ljungås

Kommun: Vårgårda

Socken: Skogsbygden

Kartblad: Ekonomisk karta 7c Borås 4c och 4d

Läge: ca 1 mil sydost om Alingsås

Gränser: Se bifogade karta

Fastighet: Ljungås: 1:1

Areal: 53,5 ha

Ägare: Stiftelsen Ljungås 1800-talshemman

Naturvårdsförvaltare: Skogssällskapets Förvaltnings AB

Beskrivning av området

Ljungås utgörs av en betespräglad bondeskogsfastighet omfattande 43,5 ha skogsmark, 8 ha inägor och 2 ha sjö. I fastigheten ingår mangårdsbyggnad och lillstuga som båda är i stort behov av renovering.

Gårdsbyggnaderna ligger på en markerad höjd och omges av åkrar och ängsrester, de senare delvis igenväxta med lövskog. Markerna utanför inägorna är bevuxna med granskog med inslag av tall. Södra delen av området sluttar brant ner mot Störtaredsån, norra och nordvästra delarna utgörs av en planare långsluttning ner mot ett sumpskogsområde och mot Kroksjön. Två källkärr, ett söder och ett väster om mangårdsbyggnaden ingår också.

En del av barrskogen på området utgörs av olikåldrig granskog med inslag av tall. Uttaget av virke har skett genom plockhuggning, rationell avverkning enligt moderna metoder har inte förekommit. Under de senaste 20-30 åren har knappast något uttag alls gjorts. Betesprägel märks fortfarande tydligt genom förekomst av grova, spärrgreniga granar omväxlande med medelålders och yngre träd och genom det ringa lövinslaget.

Andra delar av skogen är mera orörda, riklig förekomst av vindfällen, torrakor och högstubbar ger en urskogsliknande karaktär. Stor andel av träden är här mer än 100 år gamla.

Åkrarna hävdas idag med slätter sedan betesdriften upphörde på 1960-talet. Hävden av ängsmarkerna upphörde samtidigt med betesdriften, ängarna är idag delvis igenvuxna med lövträd. Ängsfloran finns dock bitvis kvar bl a ses svinrot, slättergubbe, rödklint

och ängsskallra.

En översiktlig inventering av områdets kryptogamflora har gjorts. Bl a har flera hotklassificerade arter iakttagits som t ex hållav och stubbtrådmossa.

Den rikliga tillgången på död ved gynnar en rad vedlevande insekter och olika hackspettarter.

Skogen, inägorna och mangårdsbyggnaderna utgör tillsammans en intakt 1800-talsmiljö med höga natur- kultur- och turistvärden. Genom närheten till odlingsreservatet i Yxnås får man på nära avstånd två olika exempel på äldre kulturlandskap.

Ärendets beredning

Frågan om områdets bevarande initierades av dåvarande markägare som kontaktade den lokala avdelningen av Naturskyddsföreningen. Området var tidigare föga uppmärksammat i naturvårdssammanhang, det beskrivs t.ex. inte i länets naturvårdsplan.

Genom Naturskyddsföreningens försorg gjordes en översiktlig inventering av områdets naturvärden. Kontakter togs med Vångårda kommun och med olika intressenter som kunde tänkas bidra med medel till inköp av fastigheten. En arbetsgrupp bildades bestående av markägaren samt representanter för Naturskyddsföreningen, Vångårda kommun och länsstyrelsen. Gruppens arbete resulterade i en finansieringsplan och en interimistisk skötselplan. En stiftelse är under bildande med syfte att äga och förvalta området. I stiftelsens styrelse kommer att ingå representanter för Vångårda kommun, Naturskyddsföreningen och Stiftelsen Skogssällskapet samt Ingela Sjöberg. Medel till inköp av fastigheten har ställts i utsikt av Statens Naturvårdsverk, Stiftelsen Västsvenska Fritidsområden, Älvsborgsfonden/WWF, Vångårda kommun, Svenska Naturskyddsföreningen, Stiftelsen Skogssällskapet, Länsförsäkringar och lokala intressenter.

Områdets behov av skydd och skötsel

Ljungås har stora värden ur bl a följande aspekter:

- Botanik och zoologi: Området är ett, för södra Sverige, jämförelsevis stort område med delvis överårig barrskog. Som sådant utgör det ett kärnområde för flera hotade arter som förknippas med äldre, biologiskt rika barrskogar och som idag trängs undan av det moderna skogsbruket. En förutsättning för områdets betydelse är att denna del av skogen (skötselomr. 6) bevaras orörd. Av stort värde är också den numera ovanliga naturtyp som skogsbetet gett upphov till, liksom inägomiljöerna och källkärren med exempel på sällsynta och starkt minskande arter.

- Kulturhistoria: Med mangårdsbyggnader, inägor och skogen utgör Ljungås en intakt miljö, typisk för ett skogshemman under 1800-talet. Som sådant utgör det ett viktigt historiskt dokument över hur 1800-talsbonden levde och skötte sin mark.

Större delen av skogsbeståndet är avvecklingsmogen och skulle vid ett rationellt skogsbruk avverkas inom kort varvid områdets väsentligaste biologiska och

kulturhistoriska värden skulle gå förlorade. Det är därför motiverat att förklara området som naturreservat.

Reservatsföreskrifter

Miljönämndens beslut

Det beskrivna området som avgränsas med innerkanten av en heldragen linje på bifogad karta (Bilaga 1) bör av skäl som ovan nämnts särskilt skyddas på grund av dess värdefulla natur- och kulturmiljöer såsom orörda skogsbestånd, naturliga fodermarker, skogsbeten och biologiskt intressanta miljöer i övrigt. Miljönämnden förklarar därför med stöd av länsstyrelsens förordnande den 17 mars 1992 och 7 § naturvårdslagen området som naturreservat.

Naturreservatets namn skall vara naturreservatet Ljungås.

Ändamålet med naturreservatet skall vara att bevara och vårda ett 1800-tals bondehemman med skog, inägor och byggnader genom traditionell brukning med bl.a. plockhuggning, odling, bete och slåtter samt att lämna orörda skogsbiotoper för hotade växter och djur.

Föreskrifter för naturreservatet

För att trygga ändamålet med naturreservatet förordnar miljönämnden med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen och 9-10 §§ naturvårdsförordningen (1976:404) att följande föreskrifter samt bestämmelser om naturvårdsförvaltningen skall gälla:

A. Föreskrifter med stöd av 8 § naturvårdslagen om inskränkningar i rätten att förfoga över fastigheten inom naturreservatet

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att:

1. uppföra helt ny byggnad, förutom tidstypisk ladugård.
2. uppföra mast, antenn eller liknande fast anordning utanför befintlig tomtmark,
3. anlägga luftledning,
4. anlägga väg, parkeringsplats eller bro,
5. anordna upplag annat än tillfälligt för områdets skötsel,
6. bedriva täkt i någon form, kommersiellt eller för husbehov,
7. spränga, schakta, muddra, utfylla eller tippa,
8. ta bort eller skada stengärdsgård eller odlingsröse,
9. gödsla eller kalka ängsmark, naturlig betesmark eller skogsmark,
10. tillföra handelsgödsel på åkermark,

11. skogsodla åker, slåtteräng eller annan inägomark,
12. dika,
13. slutavverka, gallra eller röja skog inom skötselområde 6 och 8 enligt beslutskartan,
14. upparbeta eller avlägsna dött träd inom skötselområde 6 och 8,
15. kalavverka skog inom skötselområde 7 enligt beslutskartan.

Vidare är det förbjudet att utan miljönämndens tillstånd:

16. använda kemiskt eller biologiskt bekämpningsmedel,
17. utföra till- eller påbyggnad av befintlig byggnad eller i övrigt ändra befintlig byggnad,
18. ändra fasadbeklädnad, färgsättning eller takbeläggning på befintlig byggnad,
19. uppföra mast, antenn eller liknande fast anläggning på befintlig tomtmark,
20. anlägga markledning,
21. jaga annat än älg, rådjur och hare. Skydds jakt på räv och grävling får dock bedrivas.
22. jaga under lördag, söndag eller annan helgdag.
23. inom skötselområde 7 avverka skog annat än enligt skötselplan.

Åtgärder enligt bifogade (bilaga) fastställda skötselplan får dock utföras utan hinder av föreskrifterna A4, A5 och A18.

B. Föreskrifter med stöd av 9 § naturvårdslagen om skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med naturreservatet, nämligen

1. gränsmärkning av och upplysning om naturreservatet genom skyltning m.m.
2. uppförande och underhåll av anläggningar och anordningar för allmänhetens friluftsliv nämligen sopkärl, stigar med rastplatser, parkeringsplats och toaletter enligt bifogade skötselplan,
3. vård av kulturminnen och upplysning av desamma enligt bifogade skötselplan,
4. slåtter, röjning och plockhuggning av vissa områden enligt bifogade skötselplan,

C. Föreskrifter med stöd av 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom naturreservatet

Utöver vad som eljest gäller är det förbjudet att

1. framföra motordrivet fordon,
2. rida,
3. medföra okopplad hund,
4. göra upp eld,
5. tälta,
6. anordna orienteringstävling eller -kontroll, skyttetävling eller liknande,
7. plocka eller gräva upp växter (gäller även lavar, svampar och mossor),

Punkt Cl gäller ej för särskilt anvisade och iordningställda platser inom naturreservatet.

D. Föreskrifter med stöd av 9 § naturvårdsförordningen rörande naturvårdsförvaltningen av naturreservatet

1. Skogssällskapets Förvaltnings AB skall vara naturvårdsförvaltare.
2. Miljönämnden meddelar föreskrifter om naturvårdsförvaltningen genom att fastställa bifogade skötselplan (bilaga).

Enligt 37 och 38 §§ naturvårdslagen gäller bland annat att den som uppsåtligen eller av oaksamhet bryter mot föreskrift som meddelats enligt 8 eller 10 § samma lag kan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader och förpliktas ersätta kostnad som föranleds av gärningen.

Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan miljönämnden enligt 39 § naturvårdslagen vid vite förelägga honom att rätta vad olovligen skett. Miljönämnden har vidare möjlighet att hos kronofogdemyndigheten få handräckning för att åstadkomma rättelse.